

Uredništvo i uprava ZAGREB, MASARYKOVA 28a Telefon 67-80 Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajin LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

STRANA

Mi nemamo ništa protiv kulturnog međusobnog rada raznih naroda, ono što više mora postojati, ali rad mora biti međusoban, a ne da nekom služi takav rad u političke svrhe. »Südtiroler Heimat«

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NARODNE MANJŠINE

Ljubljanski »Slovenec« od 7. 1. m. piše da je »vodnik pod gornjim naslovom.

Nedavno smo poročali, u knjišnih okolištinah je letošnji svetovni kongres narodnih manjšina zaključio svoje zasjedanje.

Mnogo delegatov narodnih manjšina sploh na kongres neće biti ni, ker so po tolikoletnih razočaranjih obupali nad koristnostjo vsakega nadaljnjega besedčenja o problemu, ki bi moral razgriniti srca slehernega kulturnega človeka, a zadržati na vseh voditih mestih na gluhu ušesa. Drugi, vešni optimisti, so še pršli s predprijetimi vti na to zasjedanje, a so sklenili, da niti svojih poročil prebrati ne bodo, ko so uvideli, da bi vprili Evropi srano v hrbet, ker ona beži pred od tega vprašanja in se skrivaja z drugimi službi žetelca in bla-gajne.

Lo nekateri so še ostali in so plašljivo podpisali kontno resolucije, s katerimi go v imenu zatiranih človeških pravic zopet opozorili kulturni svet na rano, ki jo nikdo ne poskuša celiti, ki se gnoli dalje in ne pušča, da bi se ozdravila — kajti Evropa je v prvi vrsti prizadeta — pršla najprej do svojega moralnega, potem šele do gospodarskega zdravlja. Ne rečemo, tudi mi smo prčnkovali, da se bo vsaj del svetovnega tiska, ki se imenuje klicarja kulturne vesti, zavel za ta bolni problem in ga skušal potisniti v osredje. Knjišna znanla Kongres se jo zaključili in delegati narodnih manjšina so odgovorili vsak v svojo domovino.

Njihove govore in njihove resolucije pa je zagrnul neprodiren molk.

Ki ga moliti — tu pa lam le kakšni vzklili, ki so izšli v kakšnem neoznamem manjšinskem lističu brez odnora. Človeku nič ne odleže, če je sun in poslušati svoje lastno tar-nanje. In tako narodnim manjšinam, ki so po tolikih razočaranjih stric, upognjene, nič ni odleglo, ker imajo občutek, da so odnovo svojega kongresa v Londonu slišale zopet le same, drugi, poklicani pa ne.

Leta 1919 je bila sicer ustanovljena Zveza narodov v Ženevi. Nalovorili so ji nebroj vzišnih dolžnosti. Da branj in varujo mir med narodi! Da mirno rešava spore, ki bi se v bodočnosti pojavili! Da posreduje med protivniki in neopasljivo izravnava po naradni pravici! Da v znanje pred svoje otkrije posebno, netoželjne narode in odlonke narodov, ki si sami ne morejo pomagati do pravice in se sami ne morajo ubraniti objestnosti velikih! Da postano mednarodna zagovornica narodnih in verskih manjšina, kjerkoli se nahajajo! 56 držav je pristopilo k tej organizaciji in so s svojim vstopom tudi slovesno sprejele bremena, ki jih članstvo nalaga. Lahka bremena, bi človek mislil. Kajti Zveza narodov zima prav nič večjih dolžnosti, kot jih pred-pisuje naravni zakon slehernemu človeku-u občestvu.

Narodne manjšine, ki jih je po vseh or-ganiziranih državah 39 do 40 milijonov, so se to zaščitne vesitice, čes, la-tje bo mo prenašati zaposlateljstva, ker vemo, da se lahko vsak trenutek obrne-mo na Zvezo narodov, kjer je 56 držav, ki so pristale, da nas bodo varovale. No, sedaj ima ta Zveza narodov za seboj že 18 let delovanja. Da narodne manjšine niso izkoristile to ustanove za obrambo svojih pravic, ne more nikdo trditi.

846 uradnih spomenik je bilo dostavljenih Zvezi narodov v tem času od upravnih zastopstev narodnih manjšina, ne vsehviših lističe vlog, ki so jih pošiljali v Ženevo posamezni optimisti ali posamezne skupine, ki so si v svoji nalivnosti predstavljale, da je Zveza narodov kot mali, ki brez vsake procedure pošluta tar-nanje svojih otrok. Toda 846 jih je bilo pravilno vloženih od pooblaščenih zastopstev raznih narodnih manjšina in vsaka od teh je obravnavala kršitve pravic, ki jih tako pač Zveza narodov kotar posamezno mirovno pogodbe izrečno priznavajo narodnim manjšinam. Kaj se je zgodilo s tem 846 spomenicem, s katerimi bi se Zveza narodov na svojih rednih zasjedanjih morala pežati in o njih živo sklopiti?

Samo 7 jih je bilo tako sretnih, da so se prileto do najvišje oblasti Zveze na-rodov, do vrhovnega Seta. Ostalih 839 pa je Bog ve leje.

Morda jih je prečital kakšni podrejen taj-nik, napravil v rednim svinčnikom nekaj pripomb ob robu, potem pa jih odlagal druga ko drugo na kup, ki ga je na koncu leta kakšen strežnik prenesel v klet v arhiv, kjer sedaj stajajo, i katerim bi se bilo, kjer izmed njih, izraz ranjenega čista pravnič-nost, izraz tudi lepših upov v koncu zmagov-pravice a pomoćju onih, ki imaju nalogo, da jo na zemlji v imenu Stvarnika upravljajo in delijo. Narodne manjšine, ki so gradivo zbirale, da napravijo svoje spomenično zgo-vorno, udarno, so nekaj časa čakale, si dejalo pogum, potem pa so tudi one otoplele

Mi, Dalmatinci i talijanska kultura

U jednom od prošlih brojeva smo bili javili o osnivanju Društva prijatelja talijanske knjige u Zagrebu. Velika većina osnivača i članova uprave sa prof. dr. Kerubinom Segvićem na čelu, su Dalmatinci.

Povodom osnivanja tog društva u Zagrebu, članom u splitskom »Dnevniku« od 12. VII. članak iz pera g. Dušana Mangera. U tom članku se zagovara ponovno uvođenje talijanskog jezika u sve srednje škole i odobravanje akcije zagrebačkih Dalmatinaca, jer »Glas Zagreba« ne može imati nego samo dobar odaziv u Splitu. Mi ne bi na tu akciju reagirali nikako iz više razloga (o kojima ne možemo pisati), ali su nas neki odlomci u članku g. Dušana Mangera, u najmanju ruku, začudili. Evo ih odlomaka:

A što je glavno, talijanska riječ i talijanski utjecaj nijesu nikada išli za tim niti su pokušavali da unište naše narodne aspiracije kao ni naše narodne osobine.

A na drugom mjestu: — Talijanski jezik nije nikada ugrožavao našu narodnu egzistenciju i nije nikada bio na smetnji našem narodnom razvitku.

I. od talijanske kulture nama ne prijete nikakva pogibava.

Može nam se prigovoriti da smo izvadili pojedine odlomke iz članka i da odlomci ne tumaću cijelu misao, ali nemamo prostora za cijeli članak, a citirani odlomci ipak tumaću ono osnovno što se i nas tiče. Pa na osnovu tvrdnje u prvom odlomku, pitamo pisca članka u »J. D.«:

— Smatra li da su osobine našeg se-ljaka u Istri hrvatske narodne osobine? I da su osobine zadarskog građanina i seljaka iz okolice i sa Lastova iste kao što su osobine splitskog građanina i seljaka sa Brača i iz okolice Splita?

To pitanje, na žalost, ne možemo da-lje razvijati, ali mislimo da je i ova-ko dosta jasno rečeno ono što smo htjeli reći.

Neka nam se dozvoli i drugo pitanje: — Smatra li se da narodna egzisten-cija u Istri spada u našu narodnu egzistenciju? I spada li narodni razvitak u Istri u naš narodni razvitak?

NIJEMCI IZ JUŽNOG TIROLA OTKRIVAJU

DJELOVANJE TALIJANSKOG FAŠIZMA

u Austriji pod vidom kulturne propagande

»Südtiroler Heimat«, glasilo njemačkih emigranata iz Južnog Tirola u posljednjem broju donosi: Italija vrlo mnogo polaze na širenje talijanske kulture i jezika u inostranstvu i putem društava i udruženja nastoji steći što više privrženika. U tom svojstvu osobito agitno radi udruženje »Dante Alighieri« jedno još predratno poznato udruženje, koje, blagodarici obilnoj državnoj potpori (za tu se svrhu ne žali novac), može razvijati svoje djelovanje. Razumije se sva takva udruženja imaju prvenstveno zadatka da posluže ciljevima talijanske fašističke politike. Naravno se mnogo polaze na to, da se upozna prošloga grada Rima (koji sa fašizmom nema nikakve veze), da se upozna i zavoli talijanski jezik. Takvim

I treće: — Smatra li pod »naziv« auctor svu našu narodnu cjelokupnost? Ako se radi o hrvatskoj narodnoj cjelokupnosti, tada i istarski Hrvati spadaju ovamo, a ako pisac misli na jugoslavensku cjelokupnost, tada spadaju k tome i svi Sloveni u današnjoj Julijskoj Krajini.

Poznavajući ozbiljnost i dubok patriotizam pisca toga članka u »Jadranskom Dnevniku«, i znajući kakovo za-služeno poštovanje uživa u Splitu, sma-trajmo, da je g. Mangera izmaklo slu-žajno iz vida duboko značenje onih re-čenica koje smo citirali. Sigurni smo da bi drukčije stilizirao neke dijelove tog članka kada bi bio pomislilo na ona tri pitanja koja smo gore postavili. Moramo, pri kraju, da podučimo ka-ko mi nitko ni protiv talijanskog na-roda ni protiv talijanske kulture. O to-mo smo se jasno izrazili više puta na ovom mjestu, a naročito povodom polemike s g. dr. Antom Trstićem-Pavlič-ćem (Uvodnik »Istre« br. 28 od 10. Julja 1936). Mi smo tamo jasno osvijetlili na-še stanovište prema tim pitanjima, a mislimo da bi se i pisac članka u »J. D.«, kao čovjek s demokratskim ideja-ma, s nama složio.

Nije nam ni na kraj pameti da dije-limo lekcije nikome, a najmanje ljud-ma koji hoće da propagiraju talijansku kulturu kod Hrvata. Jedino bi ih zamo-lili da imaju u vidu sav narod i da ne zaborave da tom narodu pripada i 230 hiljada Hrvata u Istri, koji su u nepre-kidutoj etničkoj cjelini od Sušaka i Ka-stva do zidna Poreča i Pirana. I — da kao dobri rodoljubi — osjete u kakvu na-mesnu jednom djelu naroda kao da je namensna cijelom narodu. Jer to je i osnova rodoljublja, zvalo se ono hrvat-sko, jugoslavensko ili talijansko.

Usput upozoravamo prijatelje tal-janske knjige iz Dalmacije na članku koje piše ing. Valerio Giorgi u članku »Piccolo della sera«, a naročito na članak od 21. VII. pod naslovom: — »I Giorgi in Dalmazia — La con-quista di Curzola e Meleda«. Ta-mo će vidjeti kakovim riječima se piše o dalmatinskim Hrvatima u povjesnim prikazima, koji će ući skraćeni u »En-ciklopediju Treccani.« (p.)

notirac ne uvuču e društvo.

Tipalo piše dalje: »Dante u Salzburg. Rim je htio da se i u ovom gradu osmie »Dante Alighieri« i od februara mjeseca sakupilo se 150 novih članova, jedno udruženje studenata, koji polaze tečaj talijanskog jezika i posjećuju razna predavanja i filmove i koji (grandezzu) veličnu našu duha razumiju. Rad na prodiranju tal. duha ipak je još u početku, ali posljedice se već opazuju i jače prodiranje razvijat će se naglo. Jednoštvanje su sredstva, koja u tu svrhu stoje na raspolaganju, ali je volja odlučna. Sala jednog kasina služi u tu svrhe. Prije podne za drućevu, po podne za odrasle, a uveće za društvene sastanke i de-bate (sjela). To je malo ogledalo u kojem se zrcali ovdje Italija i svrača pozornost i čudjenje stranaca. Konzuli, koji je i sekre-tar fašija i predsjednik »Dante-a« neumorno radi, briue se i okuplja sve dobre elemente za poboljšivanje talijanstva, uvijek zape-ljen i neumoran u radu. Razumije se da zato on može sa ponosom i uživanjem iz-ještavati o sjajnim rezultatima. Ali ne samo u Salzburgu — piše dalje Tipalo — u Karuskoj žurno se radi. U Celovcu djeluje jedan talijansko-austrijski kružok (Circolo) sa »odličnim međusobnim radom i razumijevanjem, naročito sa produzima-njem putovanja po Italiji. Ovak kružok pri-blizuje dvije različite rase, veće dva raz-ličita naroda. U Celovcu postoji i profesor naročito poslan iz Rima, koji ne žali održa-vati kurseve i osobito poslije zadržeg pu-šovanja u Rim hrle na njegova predavanja i časove talijanskog jezika. Isto se tako ra-di u Linzu, Beljaku i Grazu. U Grazu radi društvo tako sjajno, da ga samo ono u Beču prestizuje. Univerzitet u Grazu išao je i dalje pa imade i lektora za talijanski li-teraturu i samo se po sebi razumije išti šiti i talijansku kulturu, koju pojedinci ču-vaju kao amanet.

U Innsbrucku, gdje se još nije zaboravio južni Tirol, jer se i sada u ruci spomenika Andreea Hitlera, koji se nalazi u crkvenoj poru nalazi crna zastava. Ali usrijes sve-ćem gradu cara Maksimilijana čuvenom po svojim gotskim lepota, postoji naše trojstvo: fascio, konzulat i »Dante Alighieri«. Oni osvajaju komadić za komadićem oni imaju jednu jedinu kuću, veselu, smi-juću u svojoj ljepoti i blistavosti sa salom za školu i društvene sastanke i tvrde se Tirolci smekšavaju. Oni dolaze privlaćeni našim sjajnim magnetom (ala naši). To je polako, trudno, ali nepostojano osvajanje, koje je od to veće vrijednosti, jer je ura-djeno od ljudi, koji rade u ime kralja i du-ćea. »Südtiroler Heimat« nastavlja dalje: Mi posmatramo taj rad ne baš sasvim bez-brižno. Bilo je vrijeme kada su Nijemci proučavali tuđu kulturu i što je dobro pri-svajali, ali mi znamo i umijemo i razliko-vati. U koliko ovdje možda i dolazi njema-čka kultura do svog izraza, u isto doba svaki i najmanji kulturni pokret Južnom Tirolu nabjezobirnije proganja zato vidimo u tom radu zabludu. Zabluda je i u tome što talijansko društvo »Dante Alighieri« u njemačkim zemljama može djelovati i postojati, a u Južnom Tirolu na nikakvo niti najneznačajnije njemačko dru-štvo niti pomisliti nemože. Mi nemamo ni-šta protiv kulturnog međusobnog rada raz-nih naroda, ono što više mora postojati, ali rad mora bit međusoban, a ne da ne-kom služi takav rad u političke svrhe. Ne-moguće je u ovakvo vrijeme zaokupiti listi ni Tirol, i sva ulještavanja i dovdvoriva-ju ništa ne pomažu, po srijedi je uvijek tam-na sjena, sjena 28 hiljada nevina tirolske djece, koja već dugo vremena mole za par sati obake sa materinjem jeziku, ali azalud.

Sicor je tudi to človeška ustanova, podvr-žena podobnim slabostim kot je Zveza na-rodov, vendar je tukaj ta prednost, da bi pritožbe narodnih manjšina pršile vsaj v pravpavo in bi sotiše izrekli svoj pravdo-rok. Coprav bi one mednarodne izvedle ne bilo, ki bi haški pravdorek tudi obravna-še drugoče ne, nasilno, bi bil že pravdorek sam velikaneško moralno zadoščenje za ves-ko narodno manjšino, ker bi pribil dejstvo kršene krivice. Nasvet je dober. Biloj nekaj: kot doseđanjih nič!

Kongres narodnih manjšina v Londonu je pokazal brzopustot, v kateri se nahaja la problem, ki asustripaja evrop-ska osravnje.

Polom Zveze narodov v tem pogledu ne sme biti vzrok, da zdravljenje to krakane sploh ustaviamo. Naj se prej izčrpajo vsa pravna sredstva, s katerimi razpolaga mednarodno pravo, preden posamezno dozoreti pri narodnih manjšinam prepričanje, da se nje-na pravni poti ni rešitve in naj si poiščjo drugo.

Bog on, koliko časa se ima Evropa pred seboj, da stori svoje delo, pre-đen ne bo prepazno.

prav kot njihova spomenka v arhivih pala-ča Zveze narodov. Samo 7 jih je prišlo pred vrhovni Svet, samo došli. In kaj so do-seglo? Sprežilo so ploha govorov in proti-go-vorov, pozvočilo užaljenosti, ki jih je bilo treba zopet miriti. Od Sveta, so šle v kakšno komisijo, kjer se je besedičenje na-čeljavalo, dokler niso zadržile v kakšnem podobler, ki jih je končno predal strokovni komisiji izvedenove, da se z njimi bavi v brezkrižnost. Naposled je Svet sprejel kak-šen voden sklep, sestavljen tako, da ni žal-jiv za nobeno državo in ki vsakemu daje prav, narodni manjšini, ki so je prišlo, in državi, proti kalov, pritožba govori, ter se izteka v sentimentalno zlobudno zvijev-nih nasvetov, kako naj se val vzajemno ina-dijo in žrtve doprinesajo, da bo na svetu mir in red. Nato pa romajo novi kupi pa-pirja v arhive delat tovaršijino nim zavre-ćim pritožbam, ki niti zelene mize niso vi-dele.

Dejansko Zveza narodov, ki je bila mišljena kot edino pravno založbište za narodne manjšine, do današnjega dne-va ni storila nič, da bi njih usodo olaj-šala. Bila je zgolj požretno arhivo, ki je z vsega sveta nabiral podrobnosti po-

datke o manjšinah, a so niti v enem sanem primeru ni mogla dvigniti tako visoko, da bi bila storjena krivico popravila ali vsaj približala. Tamo se tudi ne treba čuditi. Kdo naj pa pri Zvezi narodov prevzema obrambo manjšin? Veliko držav? Ono imajo vsa-ka svojo politiko in pri tem svoje skrbi. Male države? To si ne upajo drogati v vprašanja, kjer njih lastni interesi niso v novarnosti. Uradništvo Zveze narodov? To pa je pametno dovolj, da propuščja pobudo za tako koščljiva in neveljavna vprašanja posameznim vladam.

Tako se glas zahtevala, te sploh prode do Zveze narodov, utopi v splošni brez-znamotnosti.

Sprejeto to popolno odgovore Zveze narod-ov i obrambi narodnih manjšina so nekaj-krat sprožili misel, naj bi v Ženevi to po-glavje svojih dolžnosti onastavno četati. Se vsaj nikdo ne bo nanj zanašal in ne bo žel razočaranj. Obravnavanje pritožb narodnih manjšina naj bi se pričnelo drugam, na čelo pravno-sodno ustanovo, ki se za politiko ne briga, ampak sedi po predpisih mednarod-nega prava.

Takšna ustanova je Mednarodno sodi-šte v Haagu.

TALIJANSKI FASIZAM I SELJASTVO

U jednom članku zagrebačkog Hrvatskog dnevnika čitamo i ove rečenice:

Talijanski fašizam imao je priliku rješavati neka pitanja agrarne politike. Prema podacima, koje ćemo ovdje iznijeti, vidi se, da fašizam taj zadatak nije riješio na zadovoljstvo seljstva. Ratom revolucionirani seljaci svijet u Italiji izvukli su poznati »decreti Viteziotti« 1916. godine. Po tom dekretu dobili su seljaci jedan dio velikih posjeda, koje su već bili zauzeli. Čim je fašizam došao na vlast, dokinuo je taj dekret. Zaustavio je provođenje agrarne reforme, a oduzeo zemlju onim seljacima, koji su već bili u posjedu. te ju vratio veleposjednicima. Fašizam je ukinuo i ostale mnoge propise, koji su bili na korist malih zakupnika. Ni na području seoskih općina nije se fašizam pokazao boljim, jer je raspustio izabrana seoska općinska vijeća, a postavio mjesto njih komesare. Nicoletti u svojoj knjizi o fašizmu piše i ovo:

»Napoličari i mali zakupnici, kojih u Italiji ima oko šest milijuna, bili su silno izrabljivani u godinu 1927 već potpuno proletarijati. Može se nabrojiti stotina hiljada malih zakupnika i seljaka, kojima su oduzete gospodarstvene sprave i koji su potisnuti na položaj običnih teških radnika. Oni seljaci, koji su se nekako održali na svojem posjedu, zapali su u klijesta banaka i zeleniša.»

Od ukupne obradive površine, koju u Italiji iznosi 26 milijuna ha, samo četvrtina leži u rukama seljaka i gospodarara, a sve ostalo u rukama veleposjednika.

GUGLIELMO FERRERO O VATIKANU I FASIZMU

U jednom od posljednjih brojeva »Depeche de Toulouse«, piše Guglielmo Ferrero o putu kardinala Pacellia u Rim i o motivima revirivanja u vatikanskoj politici. Ferrero veli, da »škar zaista izgleda čudna: »U Rimu postoji država koja se u svakoj prilici pokazuje katoličkom, a u Parizu postoji država koju nazivaju bezbožnom, zato što pušta sve vjere i sve crkve da se jednako slobodno razvijaju. I baš u času kad je tobožnja ultrakatolička država u najbližnjim odnosima sa t. zv. bezbožnom državom, Sveta Stolica se približuje toj »bezbožnoj« državi. Ali taj paradoks je samo prividan, jer je t. zv. bezbožna država liberalna, dok država koja se proklamiruje katoličkom, nije ni katolička ni liberalna. A da Sveta Stolica može da ima »aista prijateljske veze sa jednom državom, ta mora ili da je istinski katolička, ili u najmanju ruku liberalna.»

Ferrero dokazuje zatim da su dva rata koja su u posljednje vrijeme uslijedila, pokazala Papi da ga je lateranski sporazum učinio zarobljenikom u Vatikanu, te da ne može više učiniti ništa, što se ne bi dopalo fašizmu. Jer dok je u Svjetskom ratu, kada je u Italiji postojala liberalna država, katolički Vatikan smio da uzme riječi, koja se nikako nisu pokladala sa službenim talijanskim rat u Africi, nije je pokazao rascjep talijanskog klera, ako bi se makar i načelno izjavio protiv rata, goga je talijanska vlada glorificirala. Vatikan je morao sa žalošću da utvrdi da se fašizam toliko uvukao u talijanski kler, da ne bi mogao ni koraka da napravi, za koji ne bi odmah doznala talijanska Ovrha.

U Vatikanu se uvidja težina položaja, ma da se nastoji da se to prikrije, pogotovo zato što je još u onaj, koji je bio suptopisnik lateranskim sporazumom. Ali kada se to promijeni, tada će fašizam sve učiniti da bude izvan pape, koji će odgovarati njegovim intencijama. Ako mu to uspije, teško je predvidjeti težinu posljedica; a ako mu to ne uspije, borba između Vatikana i fašizma će buknući prije ili poslije. Pošto se u Rimu to sve predviđa, papi kardinala Pacellia u Parizu ima daleko veće značenje, nego što bi to htjelo da se prikaže. (Javnost)

† STRANIĆ FRANJO

Slav. Brod, 9 augusta 1937. — Dne 5 kolovoza 1937 usnuo je u Gospodinu Stranić Franjo u svojoj 55 toj godini života. — Rodom je iz Buntovne kod Pazin. — I on je poput ostalih morao silom prilikom da ostavi svoju rođenu stranu i da potraži zarade da može prehraniti sebe i svoje. — Za sobom je ostavio suprugu i troje nezbrinute djece. Sahrana je obavljena 6 kolovoza uz učestće velikog broja njegovih zemljaka Istrana a i ovdšnjih prijatelja. Upravni odbor »Istre u Slav. Brodu« mjesto vijenca vodio je svotu od Din 100, kao pomoć udovici umrloga. — Laka mu jugoslovenska strada! Ožalošćenj porodici naše iskreno saučestće.

† CECILIJA KATNIK

U Ljutomeru je umrla gospođa Cecilija Katnik rođ. Konrad u dobi od 86 godina. Pokopnica je majka poznatog pokojnog hoteliera Katnika u Portorožu. Za njom žale mnogi brojeva dječica, unuci, pravnici i ostala rodbina — Trstu, Ljutomeru, Kranju, Mariboru, Rihembergu, Beču, Parizu i Lovranu. Bila joj laka zemlja, a rodbini naše saučestće.

»SÜDTIROLER HEIMAT“ PIŠE OPŠIRNO

O TALIJANSKIM OBEĆANJIMA JULIJSKOJ KRAJINI I DODEKANEZU

»Südtiroler Heimats« glasilo Južnotirolaca u svom broju juni-juli donosi: Očekivali smo sa mnogo nade da će Italija prema drugim manjinama promijeniti kurs svoje politike. Od »tatih obećanja« proteklo je nekoliko mjeseci i sa dobrih autentičnih izvora saznajemo da od svih obećanja datih g. dr. Milanu Stojadinoviću ministru predsjedniku nije do danas ni jedno u Juljskoj Krajini ni izvršeno, niti je do sada u izgledu da će se u tom smislu kakve mjere poboljšanja biti preduzete.

Naprotiv slavensko se bogoslužje u nekim krajevima ponovno zabranilo, a gdje je do sada bilo tolerirano. O nekim slovenskim i hrvatskim privatnim školama nema ni govora. U okolici Trsta bila su djeca (učenici) pitana da li žele učiti na talijanskom ili slovenskom jeziku kao nekada. Ako su odgovorili da žele učiti na materinjem slovenskom jeziku, poklonilo im se knjigu »Il nuovo italiano« sa posvetom »dono del Duca« (Mussolinijev poklon). — Do danas nisu dozvoljene niti jedne novine. Gostovanja ljubljanske opere u Trstu i Rijeci, kao i hrv. pjevačkog katoličkog društva bila su izvrsena na bezriječnost. Slovenski Interneti usprkos svečanog obećanja nisu svi vraćeni kućama, a o političkim osuđenimcima po specijalnom tribunalu u Rimu nema ni govora. Bilo je u posljednje vrijeme izvršeno čak više novih aretacija i progona pod izgo-

vorom neke komunističke opasnosti. Sa slavenske se strane zbog toga zdjavia i vjeruje se da su obećanja propala stvar. Vjeruje se šta više da i pored jake Mussolinijevе volje da se prilike promjene na bolje, neće se uspjati, jer on sam imade u fašističkoj hijerarhiji Juljske Krajine odlučne protivnike, koji neće dozvoliti da se obećanja ispunе.

Na Dodekanezu se usprkos dolaska novog guvernera g. De Vechia prilike nisu bogzna koliko izmjenile. Jedino poboljšanje, koje je novi guverner donio jeste u tome da se tobože biraju općinski vijećnici, dok su ranije bivali imenovani komesari. Mi znamo, kaže dalje »Südtiroler Heimats« iz prilika Južnog Tirola, kako takvo biranje vijećnika zorašno izgleda. Liste opć. vijećnika moraju naravno pregledati i odobriti lično guverner, dakle vijećnici su u potpunjoj odvisnosti od fašističkih vlasti. Sa tom promjenom nastala je i neka nazovi promjena u školstvu.

Na Dodekanezu se naime na papiru nalaze danas tri lpa škole i to državne, općinske i privatne. Državne i općinske imadu puni fašistički talijanski karakter, a privatne upće ne dolaze do izražaja. Jedino poboljšanje moglo bi se očekivati u općinskim školama, jer su općinski vijećnici domaći, ali do danas ni u tome ne opaža se nikakvog boljšika. ro.

Demografska „bitka“ ni uspela

Osrednji demografski urad u Rimu

Italijanska vlada je s kraljevim dekretom od 7. julyja 1937, ki se u dnevnom objave u uradnem listu, 21. julyja, t. i. že stopil u veljavu, ustanovila pri notranjem ministrstvu poseben osrednji demografski urad, kateremu bodo pripadale vse funkcije, ki so v zvezi s proučevanjem in pospeševanjem demografskega problema. Fašistični Italiji očitno leži veliko na tem, da prepreči nadaljnji padec rojstev in da ohrani prirodni prirastek prebivalstva vsaj na dosedajšnji višini, kajti vsa njena zunanja politika, zlasti glede kolonij in ekspanzije se opira na trditvi, da je Italijanski narod sila rodovit in da se mu mora dati možnost, da se ta prirastek nekam izliva. Vsa predvojna leta, zlasti pa doba pod fašističnim režimom, pričajo s statističnimi podatki baš nasprotno. O tem smo tudi mi že ponovno razpravljali, zlasti z ozirom na prilike v Juljski Krajini. Danes hčemo samo navesti podatke za prvo polovico 1937, ki kažejo vsem udom materjalne, moralne in politične narave jasno govorijo o rapidnem nadaljnem padcu rojstev in istočasnem prirastku smrtnih slučajev.

Tako se je v prvem polletju 1937 rodilo v vsej Italiji 494.519 otrok, to je za 3159 manj kakor lani v isti dobi. Lani je znašalo število rojstev v prvem polletju 23,1 odtisoč, letos pa samo 22,8. Število umrlih pa je istočasno, kakor

smo omenili, narastlo, lani jih je umrlo v tem času 293.562, letos pa 321.518, ali 27.956 več kot lani. Na vsakih 1000 prebivalcev je umrlo lani 13,6, letos pa 14,8.

Temu primeren je seveda tudi prirodni prirastek. Lani je znašal v prvih šestih mesecih 204.116, letos samo 173.001 ali za 31.115 manj. Lani je znašal prirodni prirastek še 9,5 odtisoč, letos le še 8,0. P.P.

NEKAJ ŠTEVILK Z GORIŠKEGA.

V aprilu je bilo v goriški pokrajini 299 rojstev, kar je nekoliko manj od povprečnega števila v prejšnjih treh mesecih. Prebivalstvo je zaradi presežka porošt za 84 oseb. Prišlo se je 488, izšlo pa 497 oseb. S tem se je torej prebivalstvo povečalo za 85 oseb (v marcu za 58). Porok je bilo v aprilu 157 (v marcu samo 21). Indeks življenjskih potrebščin se je zvišal za 1 točko, to je v aprilu porasel od 82,18 na 83,18. Številno znaša sedaj 7409 (4468 trgovin, 2941 industrij). — (Agis).

LUKSOŠNO GIBANJE V TRZASKI POKRAJINI V ZADNJIH DVEH MESECIH

	Junij	Julij
poroke	191	193
žlv. rojeni	302	281
mtvorojeni	12	9
umrli	209	232

GAETANO SALVEMINI O SMRTI BRATOV ROSSELLI

»Giustizia o Libertà« obravnava znani profašistični pisec in znanstvenik Gaetano Salvemini tragično smrt bratov Rosselli. V dolgem članku opisuje z vsi natučnostjo razvoj litigirane dogodka in vse okolščine, ki so dovedle do tega. V svojem izvanjajtu sklepa, da so bili ubitela z vsi stvarnostjo fašisti, ki so prišli v Francijo iz Italije. Zelo podobno so se izvršili tudi drugi zločini, ki jih ima na vesti fašizem. Tako naj samo priklime v spomin ubojstvo socialističnega poslanca Matteotija.

V marcu 1937 so se čete, ki jih je poslal Mussolini, da zavzamejo Madrid, znašle pred batalionom prostovolcev, ki jih je vodil Italijanski emigrant Rinaldo Pacelardi. — Po budem bolu, ki je trajal teden dni, so se Mussolinijevе čete razbežale. Rosselli je bil eden izmed »plavil« ki je pripravil ta noraz. Mussolini je hotel prikliti v Italijo to nesrečo. Rosselli je objavil v številki z dne 23. aprila »Giustizia o Libertà« imena in fotografije 227 jetnikov z Guadaluare in je poslal v Italijo mnogo izvodov tega lista. Kdor si predtavlja tezo, ki so jih moral ti dogodki vzbuditi pri Mussoliniju, mu ni potrebno, da bi raziskaval še nadalje in iskal motive kakaj je bil ubit Carlo Rosselli. (Agis).

Ko traži laka državo, to je bilan čez, ki jo hče vina. Niti laka država, što nama treba, nezo država intelektuelna, mavedna i poštena u kojoj se može živjeti slobodno. Guglielmo Ferrero

HRANILNICE IN POSOJILNICE V LIKVIDACIJI

Iz Italijanskih listov posnemamo tako lez nam naših hranilnic in posojilnic, ki se sedaj nabavajo v likvidaciji: ljudske posojilnice in hranilnice v Kammen, Drželnici, Podbrdu, Prvašini in Solkanu; kmetijske posojilnice in hranilnice v Biljuni, Kostanjevici na Krasi, Črnljah, Kozani, Lokavcu, St. Viški Gorl, Oseku, Otaležu, Pilskovici, Kojskem, Vel. Zabljah, Smarju (Rihemberk). Smartnem pri Kojskem, Šturljan in Trnovem na Trnovski planoti; okrajna hranilnica v Kanalu, centralna posojilnica v Gorlel, posojilnica v Podmelec in Šebreljah, delavsko-kmetijska posojilnica v Renčah in agrarna hranilnica v Rihemberku. — (Agis).

FAŠISTIČKA IZLOŽBA U JAPANU.

Talijanska vlada je svojedobno otvorila veliko izložbo fašizma u glavnom gradu Japana Tokiju. Sada je izložba prenesena u Ošanu, pa talijanski listovi pišu, da je tu izložbu posetilo oko 150.000 osoba. Jedan talijanski profesor je održao predavanje o odgoju fašističke omladine, naročito balla. Što je bilo popraćeno, kažu talijanski listovi, udivljenjem Japanaca.

Knjige na grmadi

Pariski listi poročajo, da so v Bilbao na dan »Ignacija Loyola« in v njegova »pocastile« na trgu »svetlano« zaigali »armado« knjig. V nji so bili spisi Anatola France, Guala Zolija, Ernesta Renana, Charlesa Dickensa, Blanca Inabeza, Marza in Daku-njuna.

MANJŠINSKI KONGRES - KOMEDIJA

Londonski list »New Statesman« a da »Nati« ne poroča o manjšinskom kongresu, ki je bil u Londonu, in pravi, da ni bil taj kongres stvarno nič drugačija kakor košček nacionalno-socialistične propagande. »To ni bili manjšinski kongres, bila je samo prilika teoriziranja o pravičnosti in enakovrnosti, ki pa je bila pod kontrolu onih zatiralec, ki onemogućuju usriješeneje načela pravičnosti in enakovrnosti. Torej ne kongres, temveć komedija! Tukaj in povsod je propadla še vsaka dobra stvar, ker so se je polastili nacionalni socialisti. Vsa-kega bo bolela glava, kdor silii pod njihove pete.«

POLEMIKA OKO VITEZIGEVE KNJIZNICE U VRBNIKU

U sušačkim »Primorskim novinama« izašao je 18. pr. mj. članak o knjižnici obitelji Vitezić u Vrniku prigodom smjienjivanja dosadašnjeg knjižničara popa Ivana Trinajstića iz prilika Južnog Tirola, kako takvo biranje vijećnika zorašno izgleda. Liste opć. vijećnika moraju naravno pregledati i odobriti lično guverner, dakle vijećnici su u potpunjoj odvisnosti od fašističkih vlasti. Sa tom promjenom nastala je i neka nazovi promjena u školstvu.

Iza osnivača knjižnice najzaslužniji su za nju braća Dr. Dinko i pop Ivan Trinajstić. Oni su knjižnicu uredili i upotunili, da nije njih, ne bismo ni danas imali pravog kataloga, a ne bi bilo ni sredstava da se nove knjige naručuju i da knjižnica odgovara potrebama pučanstva, na čiju je korist i osnovana...

Na taj dopis izašao je odgovor 2 o. mi. a prvi dopisnik ponovno odgovara 5 o. m. u istom listu. I jedan i drugi pišu o predratnim narodnim borbama u Istri i ulozu Vitezićevu.

ITALIJA PRODAJE OKLOPNJACE »POLA« I »ZARA«

List »El Mercurio« iz Santiago (Chile) donosi vijest svog dopisnika iz Valparaisa, da se vode veoma zanimljivi pregovori između čilenske i talijanske vlade: Prema toj vijesti bi talijanska vlada bila spremna dati potpuno spasenje za borbu talijanske oklopnač »POLA« i »ZARA«, svaki po 10.000 tona za veću količinu nitrata. Nitrat je neophodno potrebna sirovina u fabricaciji eksploziva.

PLODNOST TALIJANSKIH KOLONISTA U ISTRI

»Corriere istriano« donosi da je žena jednog talijanskog kolonista kod Valture rodila dvanaesto djeteta, a druga osmo. I jednoj i drugoj je tajnica »Marsale rurali« Crastina (Hrastina — puro sangue), na vrlo svečan način predala počasnu iskaznicu fašističke stranke, a prvaj još povrh toga i zipku s opremom za dijete.

»Silne« nagrade plodnim majkama

Službeni list Fašističke stranke »Foglio di Disposizioni« br. 843 donosi naredbu po kojoj će se od sada unaprijed na osnovu čl. 30 pravila Fašističke stranke davati majkama, koje su rodile sedmero ili više djece, besplatno — iskaznica Fašističke stranke. Do sada su tu nagradu primali otce, a sada, otci, i majke postaju članice stranke samim tim što su puno rodile. Jedan fašistički list piše tim povodom da je time dan »još jedan važan znak naklonosti režimu«.

Samo — koliko li će žena fašističkih pogurica dobiti tu člansku karticu? Niti je jedna. Dobit će za sirinjicu, a da li će sirinjica biti baš tako oduševljena osmin ili desetim djetetom s članskom karticom fašističke stranke, to je drugo pitanje. — (Hjeba, hjeba, gospodarice!)

L'appetito vien mangiando

Rim, august. DNB javlja: Jedan talijanski kolonijalist list piše povodom plana o podjeli Palestine između nacista, da protesti Židova protiv ovog ustala na politiku iz nezadovoljstva s enaleskim nacizmom, naga treba da postuže kao protužbe prema napskim protestima, kako bi Židovi otala izrekli još neke koristi. Italija treba da prilikom ovakove važne reforme naglasi svoje stenošite utoliko više, što se radi o teritoriju, koji stoji pod zajedničkim suverenitetom država članica Društva naroda. Pri pravadanju engleske reforme mogu da se za Italiju pojave važni vojnički i strateški problemi s obzirom na njene imperijalne puteve. List na kraju spominje prava napuljskih »bratstva«, koja su prešla na talijansku dinastiju, da sredozemna i katolička Italija prilikom reforme u Palestini može postatiit svoje zahijevu. L'appetito vien mangiando.

VIJESTI

ONARODNIM MANJINAMA

MADŽARI U JUGOSLAVIJI

Revija »Magyar semle« iz Subotice proćipio je članak o životu mađarske narodne manjine u Jugoslaviji, pa među ostalim spominje, da su na sjednici gradskog vijeća u Subotici prof. Aleksa Ilić i predsjednik mjesnog odbora narodne obrane Lungulov pledirali za zblizanje izmedju Mađžara i Srba.

»Uj Hírek«, (Sombor), u broju od 8 o. mj. pod naslovom »Vratit će na svoje položaje subotičke gradske zvaničnike koji su pali na ispitu iz državnog jezika« piše da je Banska uprava Dunavske banovine poništila rješenje kojim je nekoliko subotičkih gradskih zvaničnika otpušteno bilo iz službe zato što su bili pali na ispitu državnog jezika, pa konstatuje da je ova odluka Banske uprave izazvala dobar utisak i zadovoljstvo u subotičkom mađarskom manjinskom stanovništvu koje povoljno komentira uljudjavu odluku banske uprave da se penzioniraju ili uz otpremninu otpuste oni subotički zvaničnici koji u dovoljnoj mjeri ne vladaju državnim jezikom.

NIJEMCI U JUGOSLAVIJI

»Deutsches Volksblatt« (Novi Sad), u broju od 8 o. mj. pod naslovom »O značaju seljaka« piše povodom proslave osnivanja njemačkih manjinskih naselja u onim krajevima da se sav uspjeh jačanja i napredovanja njemačkog manjinskog stanovništva ima prevensveno pripisati u zaslugu njemačkog manjinskog seljaka, koji je svojom vrijednoćom, trudom i štedljivošću najviše doprinosa napredovanju njemačke manjine.

»Deutsche Zeitung«, (Novi Sad), u broju od 8 o. mj. u članku o dolasku veće grupe izletnika iz Njemačke u sjeverne krajeve Vojvodine ističe da ce ovi njemački gosti duže vremena čestiti u ovim krajevima, da će posjetiti veći broj općina sa njemačkim manjinskim stanovništvom i uzeti učešća na proslavama koje se priredjuju u spomen osnivanja njemačkih manjinskih naselja.

POLJACI U NJEMAČKOJ

Karakteristični dokaz da se poljsko-njemački odnosi sve više mute, prećstavlja vijesti Poljske Telegrafске Agencije iz Njemačke. Ta služba zadržala sve vijesti, koje su se ikadje ugnjetavanja poljske manjine u Njemačkoj. Medju tim od nekih vremena se medju materijalom PAT-a sve češće pojavljuju vijesti iz Njemačke o proganjanjima poljske manjine i o teškoj situaciji Poljaka u Trećem Reichu.

Stupci poljskih listova su skoro dnevno prepuni vijesti o represalijama njemačkih vlasti protiv poljske manjine u Trećem Reichu. Prema vijestima iz poljske Šleske činovnici tajne njemačke policije (Gestapo) priredjuju pravilov na poljske knjige i konfisciraju sva djela na poljskom jeziku koja nadju kod Poljaka. Pri tom se konfisciraju i nepolitičke knjige, kao i brošure. Kao na primjer Tizaskova brošura »Przewodnik po Warszawie« (Vodit' po Varšavi). Poljske knjige i oduzimaju i poljskoj djeci u poljskoj Šleskoj.

MADŽARI U ČEHOSLOVAČKOJ

Peštanski list »Magyar Ország« objavljuje seriju članaka u kojima mađarski novinar Neler opisuje život Mađžara u Čehoslovačkoj i utjecaj demokracije na njih, pa na jednom mjestu kaže:

— Slovaci Mađžari oštro kritiziraju mađarski sistem velikog posjeda i ne mogu da shvate kako je to moguće, da su u Mađarskoj vlasnici hiljada ili desetina hiljada jutara zemlje pometarjati, razočarani su i zbog toga što u Mađarskoj nije tako pravo glasa. Već su se odućali da političko uvjerenje ispoljavaju u sjeni žandarških bajoneta.

Zbog toga dakle nije čudo — kaže se dalje u članku — što narodo mađarski socijalisti i agrarci gledaju na Mađarsku kao na srednjevjekovnu i feudalnu državu. Ali i dobri Mađžari, koji se još uvijek sjećaju Pešte, nemaju povjerenja u socijalne i političke prilike u Mađarskoj. Jedan mladi mađarski političar iz Čehoslovačke je rekao Neleru: Kao bi smo se jednom morali vratiti Mađarskoj, morao bi se potpuno izmijeniti izgled sadašnjeg mađarskog života, inače bi Pešta imala velike brige s Mađžarima iz Slovačke. Taj političar je šta više izrazio sumnju da li bi Mađžarska pozdravila uopće povratka slovačkih Mađžara, koji bi zahtijevali slobodnu državu i slobodan narod.

VIJESTI IZ JULIJSKE KRAJINE

Premetačine u Golcu i Obrovu

Golac, augusta 1937. Na prijavi Florenin Juka, doseljenika u naše krajeve, koji je otvorio pekarnu u selu Obrovu, napravili su karabinjeri premetačinu u kući Čendak Josipa, i zaplijenili joj oko dvadeset kilograma kukuruznog brašna, jer da je ona ovo brašno prokrijumčarila za Rijeku. Nije joj pomoglo, što je dokazivala da je kupila u dućanu. Brašno su joj odućili.

Takodier na prijavi gore spomenutog napravili su karabinjeri premetačinu u susjednom selu Obrovu u kući Dodić Marije i našli su jedan kilogram kave, koju su joj zaplijenili iz istih razloga. Prilikom ove premetačine izjavili su karabinjeri, da sva ova brašna ne bude imao potvrdu od dućana gdje je kupio brašno, slaninu i kafu, da će mu se sve zaplijeniti a i globiti ga.

IZ ABESINIJE SE VRAĆAJU

25.000 ljudi so poklali ob priliki atentata na Grazlanija v. Adis Abebi

Pred kratkim se je zopet vratilo v naše krajeve neka jantov, ki so delj časa preživeli v Abesiniji pod vojaško sukno ali pa kot delci. Nekateri so se vrnili na bolezenski dopust in se jim še pozna trpljenje. Vsem je bilo strogo zabranjeno, da ne smejo o Abesiniji znikati kaj slabega in neprimernega. Indirektno smo zvedeli od enega neka jantov, ki se tlečijo posebno znazena atentata na Grazlanija v. Adis Abebi. Kot je znano po atentatu zavladal strahovit teror nad Abesinici in še strožja disciplina med vojaštvom in delavstvom. Italijani niso štedili Abesincev pri maščevanju tega atentata in so kliall kar vse vprek. Adis Abeba je bila skoraj prazna, ker so zbežali iz nje vsi Abesinci, ker so se bali represalij. Pri teh pokoljih so v njegovem imenju poklali okrog 25.000 Abesincev (čezlako so takrat ocenili število žrtev na 6.000.) — Agis.

Abesinska kava v Italiji

Trst, julija 1937. — (Agis). — Po zavzetju Abesinije je v Italiji pričelo primanjkovati kave in je večini ni bilo dobiti niti pri najvećjih trgovcih v Trstu. Takoj po okupaciji so napovedovali dovoz abesinske kave. Pričakovali smo, da će se bo res to zgodilo, da bodo tudi cene bolj primerne. Sedaj poročajo, da so uvozili pet tisoč ton kave in so to kolićno razdelili na vsa večja Italijanska mesta. Tudi Trst je dobil nekaj sto kil. Oblasti pa so j. do ločje prodajno ceno na debelo po 3.400 lir za 100 kg, to se pravi, da ni ta kava nič cenejša od dosedanje, uvočene iz tućih kolonij in da bo na drobno stala ca 35 lir kg.

KO SE JE VRAČAL OD UMRLE MATERE GA JE POVOZIL AVTO.

V Dobravi pri Volčjadrugi se je pripetila pretekli teden tragična nesreća, pri kateri je izgubil življenje sin, ki se je baš vraćal od svoje umrle matere. To se je 27. julija 34 letni Rafael Skukov iz Rihemberka vraćal domov iz bolnice v Gorici, v kateri je prejšnjega dne umrla mati, ga je pri Dobravi prehitel avto dr. Plgnatara in Rafael mu je hotel utiti z leve strani na desno, pri tem je tako nerodno padel, da si je prelobil lobanjo, in na mestu umrl. Vsa okolića govori o tragičnem naključju in nesreći. (A g i s).

V Gorici so ustanovili urad za denunciranje trgovcev

ki prodajajo po višjih cenah, kakor je predpisano

Politićno združenje trgovcev je ustanovilo v Gorici poseben urad, kjer bo vsakdo lahko javil trgovca, ki bo prodajal po cenah, ki so višje, kakor so naznaćene v uradnih cenikih. — Iz tega sklepamo v prvi vrsti, da cene oz. draginja vedno bolj naraščajo. Kajli, da je potrebna ustanovitev takega urada, je bila že gotovo velika sila, ki je primorala fašiste da tega. Vsa moralna sredstva, ki so pod fašisti zelo številna, vse pridige in vse groźnje niso zadostovale, da bi se to pomirilo in normaliziralo. Pripomniti moramo, da so trgovci k temu prisiljeni in, da ne morejo prodajati po ceno. Že več je bilo takih primerov, ko so morali trgovci prodajati blago cenejše, kot pa so ga kupili. Nekoliko se že potpeli, a to ne more trajati dolgo. Kako se bo obnesel ta urad in njegovo delovanje, ni znano, a gotovo lahko slutimo. (A g i s).

BARKOVLJANSKE KMETICE NA RIMSKEM KONGRESU.

Pod naslovom »Le massie rurali di Barcola al raduno di Roma« piše »Popolo di Trieste« lepo fotografijo naših barkoljanskih narodnih nob, ki so bile v Rimu. Kakor je že znano se vrši vsako leto ali vsako drugo leto nekako kongres ali pravo za pravo parada pred Mussolinijem za leteno se zbirajo reprezentacije vseh žup iz Italije. Te pridajo pa v nošnjah, posebeniz-pakirajin. Tako so prišle tudi iz Julijske Krajine žene in dekleta, ki so nosile pristo nošo narodno nošo. Ena taka skupina je bila tudi iz Barkolje, ki je nosila tako imenovano okolićansko narodno nošo. — (A g i s).

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— U Poreću su u nedelju na vrlo svećan način postavili »Kapitolinsku vućicu«, dar Mussolinijev i »Lava sv. Marksa«, dar grada Venecije.

— Likar Franjo, rudar iz novopodignutog naselja »Arisa« ranjen je lakše.

— U Buenos Airesu je umro polovinom prošlog meseca Lojze Bunc, star 40 godina, iz Škrbine na Krasu.

— Antonio Božac Valentinov sa Zmlinjske pao je nesrećno sa petrolkom u ruci niza stube. Petrolejš se prolio po njemu i zapalilo. Priskoćili su ukučani i jedva ga spasili od sigurne smrti u planu otmovišja u ponjave. Sesnaestogodišnji Božac je zadobio ipak teže opećline po tijelu.

— 22 letnemu Vincencu Sviri iz Rimanja je nenadoma prišlo slabo, ko se je kopal v kopalšću pri Sv. Soboti v Trstu in so ga komaj rešili, ko se je že potapljaj. Rešili so ga z umetnim dihanjem in nato so ga poslali v bolnicu, kjer je njegovo stanje se vedno zelo nevarno.

— O tatvini v Murovcih (Kral nad Kanalom), kjer je bilo ukradeno Ivanu Lazarju 30.000 lir se javljaju razne podrobnosti. Ivan Papek je spoznal po fotografiji Ivana Doljaka in Franca Leban, ki sta se vstavila v njegovi gostilni, kjer sta se nekoliko okrepćala 8. jula, ko je bil okraden Lazar. S tem je gotovo da je dejanje izvršili Doljak. Franc Leban se še vedno skriva in karabinjeri so pridno na delu, da ga zasledijo.

— V Bresci so aretirali nekoga Santa Sedmaka in Angelo Tončić, ker sta oćigljala soćija Mikuca Humberta. Ta in je s svojim automobilom prepelćeval po soški dolini na Trbiž in Benetke, kjer sta povsod prejemala denarne zneske na račun neke publikacije o fašistovskom imperiju, ki ne bo nikoli izšla. Peljali su ju v Gorico.

— V Tolminu je imenovan za tajnika tamkašnjega fašja dr. Anton Bassi mesto oćdostupšega Spiridiona Picolinija.

— V škoćlijski kapeli je goriški nadškof mons. K. Margotti posvetil za župnika na Golu Antona Zbogarja.

— V Škedenju pri Trstu so zmagali novo plavč, ki bo dajal mesećno 10.000 ton litega železa. To je že trećti plavč.

— Iz Sućaka je prišlo v Gorico 500 ćehov, da si ogledajo bojne poljane.

— V Gorici so aretirali 20 letnega Pavlina Josipa, ker je izpovedal, da je sodeloval pri splavu svoje zaroćenke Geronim N., ki je pozneje umrla zaradi tega.

— Karabinjeri so prijaviili sodišću 37 letnega Likarja Dominika iz Idrije, ker je v prepriku ranil Julija Sinkovca.

— Pri Flavcih je rešit poginuli Gregor Ivan 17-letnega Kraševića iz deće Soće.

— Na 5 mesecev jeće in 550 lir denarne kazni, je bil obsojen Andrej Drole, ker je hotel ukrasti sruške Valentinu Valentinčiću iz Idrije.

— 8 tećnov se bo morala zdraviti Stefanija Sarić iz Sv. Križa, ker je padla s koleasa in si prelomila roko.

— V Črničah so postavili za novega podestata Prima Girolaminija.

— Goriški prefekt je v Mussolinijev imenu nagradil Amalijo Klančić por. Pahor iz Opatjega sela in Pajorja Srećka iz Tenenice, vsakega z 800 lirami zaradi dvćkov moškega spola.

— Z dekretom je bila postavljena v pristilno likvidatoru posojitnica in hranilnica v Lošnju.

— V poravnavi sta Leban Aleksander, pekarnar v Gorici in Just Vuza, zaslopnik iz Gorice.

— Na Lazu pri Tolminu bodo zgradili novo juško šolo. Poleg škoćlijskih sob bo imela zgradba stanovanje za učitelja, jedilnicu in telovadnicu. Stala bo 158.000 lir.

— Trziška občina (Monfalcone) Steje 20.851 prebivalcev.

— V zaćetku meseca se je na Goriškem vršil popis vseh podjetij in industrij, ki se pećajo s kmetijskim ali poljedelskim proizvodni, stroji itd. Popis je namenjen izključno statistiki.

Višegodišnje kazne za krijumčarenje

Golac, avgusta 1937. — Dvojlica naših ljudi, da njećnara svoje mnogobrojne familije, svako malo donošali su iz Rijeke po nekoliko kg. kukuruznog brašna i slanine, ali na svoju veljuku nesreću, jer su na tom poslu uhvaćeni od zinanca, koji su im zaplijenili sve što su nosili i njih odveli u zatvor. — Ove dane održao se protiv ove dvojice i to Maglića Antona, oca troje djeće od kojih je najstariji ćetiri godine i Maglića Josipa, oca ćetvero djeće kojemu je najstarije sedam godina, proces, pa je prvi kažnjen na ćetiri i pol godine zatvora, a drugi na tri godine, dvom globo novćane im nisu mogli odrediti, jer ne poseduju ništa do golog života.

POSLEDJICE CIRIOMETODSKIH KRESOVA U DANAMA

Dane, augusta 1937. Kao što smo bili javili u noć izmedju ćetvrtog i petog prošlog — na blagdan sv. Ćirila i Metoda — mjeseca netko je bio zapalio granje od borove šume, koje smo bili u proljeću posjekli, zbog ćega je i naštradio naš poljski ćuvar, jer je zbog ove vatre bio oćpušten iz službe, ali ne samo da je on sam naštradio, nego ova strogost osjetili su i naši mladići, a i cijelo selo. Kao što je obićaj, svako selo jednaput u godini slavi »svog ćrkvenog patrona, pa tako i mi Sv. Anu. Naši mladići namjeravali su prirediti ples, te su zato od općine i karabinjera tražili dozvolu, ali ova dozvola im nije dana. Kada su došli moliti u kasarnu karabinjera, brigadir ih je istierao napolice zaprijetivši im da će ih uhapšiti i poslati u Španiju, jer da su nepoćidni elementi. Ujedno im je napomenio, da neće selo Dane dobiti uopće nikakvu dozvolu i nikakve pomoći dok ne bude samo selo pronašlo onoga koji je zapalio onu vatra. I u nedelju kada smo imali slaviti ovu našu ćrkvenu slavu, dojurili su karabinjeri i fašisti iz Lanišća, te su cijelog dana kružili po selu.

KOD PODGRADA SE RADI TAJNO U MUNICIJSKIM MAGAZINIMA

Podgrad, augusta 1937. U našem selu je nekredno jedan bataljun vojnika od kada su sagradjene dvije kasarne. Ove dane se ovaj broj povećao, jer je stigao još jedan bataljun. Kao što je poznato, izmedju nas i susjednog sela Hrušica sagradjeni su veliki municijski magazini i pred nekoliko vremena dovedeno je trideset i pet žena iz južne Italije, koje u ovim magazinima rade i spavaju. Strogo im je zabranjeno razgovarati sa nama domaćima. Koliko smo mogli doznati, ove ženske pune neku vrst naboja, koji da se šalju u Španiju. Mnoge su naše djevojke i žene napravile molbu na vojnićku komandu u Podgradu da bi ih se primilo u taj rad, ali ni jedna nije primljena i molbe su im vraćene bez ikakvog odgovora.

Teška nesreća u Ušićevim Dvorima kod Vulture

Pula, augusta 1937. — Teška nesreća se dogodila u Ušićevim Dvorima kod Vulture. Sestnaestogodišnji Ušić Cvjetko Josipov ronio je volovska kola sjećeci na kolima. Pao je pod kola, kola su prećla preko njega, a i volovi su ga prećazili. Prenesen je u vrlo teškoom stanju u bolnicu i sumnja se da će ostati na životu.

Zopet dve smrtni žrtvi zaradi granat

V Panovcu pri Gorici je 25 letni Škerl Alojz nabral staro železo, ko je naleteo na granato in jo nesel domov. S kladićvom jo je hotel odpreti in granata je eksplozirala ter Škeria smrtnonevarno ranila da je po šćirih urah umrl v goriški bolnici. — Druga nesreća, ki je zopet zahtevala smrtno žrtvo, se pripetila blizu Kala nad Kanalom. 14 letni Mirko Kumar iz Kala je odpiral projektil, ki mu se je razpoćel in ga teško ranil. Ker je kraj nesreće precej oddaljen, je prišla pomoć pozno, toda kljub temu ne bi ubogi Kumar prenesel zadobijenih ran. Proti večeru istega dne je umrl v goriški bolnici. (A g i s).

NOVO RUDARSKO OKNO KOD LABINA. Ispod sanje Labina, par stotina metara od rakršćke ceste Pula—Rijeka—Labin, je otvoreno novo rudno okno krapanjskoga rudnika.

